

BARNEOMBUDET

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

E-post: postmottak@jd.dep.no

Deres ref:

Vår ref:
14/00131-1

Saksbehandler:
Frøydis Heyerdahl

Dato:
24. januar 2014

Innspill angående NOU 2013: 9 - Politianalysen

Barneombudet viser til NOU 2013: 9 – politianalysen som har vært på høring høsten 2013. Barneombudet var ikke satt opp som høringsinstans. Vi har derfor ikke levert høringsuttalelse innen fristen.

Vi er kjent med at departementet jobber med å følge opp NOU'en. Barneombudet skal ha møte med justisminister Anders Anundsen 31. januar 2014. Vi ønsker å ta opp et par punkter knyttet til politianalysen på dette møtet. Vi sender derfor et skriftlig innspill i forkant hvor vi kommenterer disse punktene.

1. Politiets arbeid med vold og overgrepssaker

Politianalysen synliggjør store utfordringer i politiet. Det påpekes at 27 politidistrikter ikke har de nødvendige forutsetninger for å utvikle spesialistfunksjoner og håndtere større og alvorlige saker, og at det kun er de få store politidistriktene som har grunnforutsetningene på plass for at robuste spesialistmiljøer og -funksjoner kan utvikles og bevares.

Denne virkelighetsbeskrivelsen kjenner Barneombudet igjen i de saker vi får inn til kontoret, særlig på området vold og overgrep mot barn. Dette er saker som ofte er kompliserte og som krever særlig kompetanse.

Sakene gir oss grunn til bekymring for om lokalt politi har nødvendig kompetanse og ressurser til å håndtere vold- og overgrepssaker på en forsvarlig måte. Vi er bl.a. bekymret for om barn som forteller om vold eller overgrep i tilstrekkelig grad blir hørt og tatt på alvor. Manglende kompetanse på vold- og overgrepssaker hos lokalt politi kan også gjøre at man ikke igangsetter nødvendige etterforskingsskritt i tide.

Barnekonvensjonen forplikter

Dersom politiets manglende kompetanse og kapasitet fører til at barn ikke blir beskyttet mot vold eller overgrep, er det svært bekymringsfullt og i strid med barnekonvensjonen artikkel 19 som pålegger norske myndigheter å organisere seg på en måte som sikrer barn beskyttelse mot vold og overgrep.

FNs komité for barns rettigheter understreker i sin generelle kommentar nr 13 at artikkel 19 pålegger staten en «absolutt forpliktelse til å treffe «alle egnede tiltak» for å gjennomføre denne retten for barn» (para 37). Det inkluderer både en plikt til å sette av tilstrekkelige økonomiske ressurser for å iverksette nødvendige tiltak, og å organisere seg på en måte som gjør det mulig for politiet å håndheve straffeloven.

Komiteen påpeker også at etterforskning av vold må foretas av «kvalifiserte fagfolk som både har god utdanning og erfaring på området, og etterforskningen skal foregå på en barnesensitiv måte, under full hensyntaken til barnets rettigheter» (para 51).

Behov for robuste fagmiljøer med særskilt kompetanse

Barneombudet har ingen mening om nøyaktig hvor mange politidistrikt det bør være eller hvordan de bør organiseres. Vi vil imidlertid understreke at det er helt avgjørende at politiet organiserer seg på en måte som sikrer robuste fagmiljøer med spisset kompetanse til å håndtere denne typen saker. Enten må det bli langt færre politidistrikt, eller så må man overlate denne typen saker til noen større enheter.

Framtidens politi må ha et klart mandat om å prioritere dette feltet. Barneombudet har fått innspill om at selv om politiet har personer med særlig kompetanse på vold og overgrep, blir de i praksis ofte brukt på andre områder. Da hjelper det lite å kunne vise til at det på papiret er satt av ressurser til disse sakene. Det er etter Barneombudets oppfatning helt avgjørende at det gis klare politiske føringer om at dette feltet må prioriteres.

Det er ikke bare etterforskere i politiet som må ha tid og særskilt kompetanse på vold og overgrep. Andre faggrupper som IKT- medarbeidere, påtalejurister mfl, har nøkkelroller når det gjelder å sikre god etterforskning. Det må derfor satses på disse faggruppene også. Det hjelper ikke om man har mange gode politietterforskere dersom det ikke finnes IKT- medarbeidere som har tid og kompetanse til å gå igjennom beslaglagt materiale, eller politijurister med erfaring i denne typen saker.

Barneombudet har fått innspill om at vold og overgrepssaker ikke er et veldig attraktivt område å jobbe med i politiet og at det derfor kan være vanskelig å rekruttere og beholde gode medarbeidere. Vi har bl.a. blitt gjort oppmerksom på at det ikke har vært tilstrekkelig antall søkere til politihøyskolens kurs i avhør av barn. Det er svært alvorlig, og vil i praksis bety at det er vanskelig å få ned ventetiden på dommeravhør av barn i framtiden fordi det ikke vil være nok personer med nødvendig utdanning til å gjennomføre avhørene.

Barneombudet mener man må ta grep som sikrer at man får rekruttert og beholdt dyktige ansatte på dette feltet. Man kan f.eks. se for seg at det gis lønnskompensasjon eller andre former for kompensasjon til de som jobber med vold- og overgrepssaker. Hvis det virkelig er et ønske fra regjeringen å satse på dette feltet, burde det være fullt mulig å gi nødvendige insentiver. Dette gjøres på andre områder i dag, for eksempel innen helsesektoren.

Tidlig inn og samarbeid på tvers

Vold og overgrepssaker krever god koordinering fra starten. Det er helt avgjørende at alle relevante aktører kommer raskt på banen og at det tenkes tverrfaglig med en gang. Det er Barneombudets inntrykk at det er store variasjoner når det gjelder hvordan disse sakene håndteres i de ulike politidistriktene.

Det er viktig å få til en god prosess internt i politiet. I tillegg er det avgjørende for både etterforskning og oppfølging av barnet at også andre faggrupper kobles inn raskt. Det er ofte behov for medisinsk undersøkelse, men i praksis skjer det alt for sjelden i en akutfase. Noe som igjen går utover hvilke bevis man får i saken. Videre kan barnet trenge oppfølging av barnevern og psykisk helsevern.

Karin-prosjektet i Malmø viser at man kan ta grep som sikrer både bedre koordinering internt i politiet og en raskere og bedre prosess med andre etater, særlig barnevernet. Selv om Sverige har et noe annet system enn Norge, er det likevel mange interessante elementer i den måten de jobber på som kan være relevant for Norge.

Barneombudet er kjent med at Stovner politistasjon skal prøve ut et lignende prosjekt; prosjekt «November». Vi savner imidlertid at også barn er inkludert i dette prosjektet.

Det er uansett viktig at politiet i framtiden blir organisert på en måte som gjør at de evner å handle raskt i disse sakene – og hvor de som håndterer sakene har relevant kompetanse og tilstrekkelige ressurser.

2. Plassering av Statens barnehus

Statens barnehus har vært et viktig grep for å bedre barns rettsikkerhet og oppfølging når det gjelder vold og overgrep. Det er fortsatt store utfordringer på dette området, og det er derfor svært viktig at man organiserer seg på en måte som styrker, og ikke svekker, behandlingen av disse sakene.

Barneombudet er kritisk til forslaget i politianalysen om å ta barnehusene ut av politiet og legge det til f.eks. barnevernet.

Formålet med barnehusene

Det første barnehuset ble etablert i 2007. Vi har i dag 10 barnehus i Norge. Statens barnehus er et tilbud til barn og ungdom som kan ha vært utsatt for, eller vært vitne til vold eller seksuelle overgrep, der det foreligger en politianmeldelse. Tilbudet er også for voksne med en psykisk utviklingshemming.

Formålet med barnehusene er at offentlige instanser kommer til barna. På barnehusene gjennomføres både dommeravhør og medisinske undersøkelser. Barna får også oppfølging og behandling. Barnehusene gir videre råd og veiledning til private og fagpersoner som ønsker å drøfte en sak.

Et viktig utgangspunkt for opprettelsen av barnehusene var å bedre barnas rettsikkerhet. Det er en kjerneoppgave for justissektoren. Det er ikke en kjerneoppgave for alternative sektorer som helse- og barnevernssektoren. Barna kommer til barnehusene etter en anmeldelse – det er med andre ord straffesaken som er bakgrunnen for barnas kontakt med barnehusene. Selv om barnehusene gjør mer enn bare å legge til rette for dommeravhør, må det likevel sies å være en kjerneaktivitet.

Forankring i politiet

Vi har fått innspill om at det er viktig for barnehusene å være i samme etat som politiet bl.a. fordi det gir helt andre muligheter for felles metodeutvikling og kommunikasjonsflyt. I lys av det vi har skrevet over om betydningen av å organisere seg på en måte som sikrer god koordinering og en helhetlig tenkning i disse sakene, mener vi det er fornuftig å fortsatt ha barnehusene organisert i politiet.

I forbindelse med opprettelsen av barnehusene ble det særlig lagt vekt på samarbeidet mellom politi og barnehusene:

"Barnehusene skal utvikles til å bli et sentralt knutepunkt mellom offentlige instanser som har oppgaver og ansvar ved behandling av vold og overgrep mot barn. Det er særlig viktig å etablere et formalisert og tett samarbeid mellom barnehusene og politiets spesialister på behandling av volds- og overgrepssaker". (St.prp. nr. 1 (2007-2008), s. 99.)

Barnevernet lite egnet

Politianalysen foreslår barnevernet som en mulig instans for barnehusene. Vi savner en drøftelse av hvordan man har tenkt seg at barnehusene skal passe inn i dagens barnevern slik den etaten er organisert i dag. Det påpekes at barnevernet «innehar spesialkompetanse på

behandling av barn» (side 85). Det er imidlertid langt fra barnevernets vanlige oppgaver å legge til rette for dommeravhør og medisinske undersøkelser.

Det er verdt å merke seg at barnevernet har en viktig rolle i å anmelde vold og overgrepssaker. Det synes komplisert dersom barnevernet også skal ha en rolle i å legge til rette for gjennomføring av dommeravhør mv. Det vil trolig være svært vanskelig å formidle de ulike rollene utad. Det er viktig, ikke minst for mistenkte, at man kan føle seg sikker på at de som er involvert i gjennomføringen av dommeravhøret er nøytrale.

Understøtte politiets kjerneoppgaver

Utvalget anbefaler at «politiet i fremtiden gis et mer spisset oppgavesett, som i hovedsak avgrenses til oppgaver direkte knyttet til politiets kjerneoppgaver, samt oppgaver som direkte understøtter løsning av disse» (side 86). Barneombudet mener det kan fint argumenteres for at barnehusene understøtter en viktig kjerneoppgave for politiet, nemlig etterforskning av alvorlige straffesaker.

Vennlig hilsen

Anne Lindboe
barneombud

Frøydis Heyerdahl
seniorrådgiver

Brevet er godkjent elektronisk og har derfor ingen signatur.